

BIZNESNI TASHKIL ETISH BOSQICHLARI VA ULARNING MAZMUNI

Jamalova Kurbangul Orinbayevna

Qo'ng'iroq tuman 2-son texnikumi o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18315777>

Annotatsiya. Mazkur maqolada biznesni tashkil etish jarayoni, uning asosiy bosqichlari va ularning mazmuni yoritib berilgan. Unda biznes g'oyani shakllantirish, rejalashtirish, huquqiy rasmiylashtirish, moliyaviy ta'minot, kadrlar bilan ishlash, marketing faoliyati hamda risklarni boshqarish masalalari keng tahlil qilingan. Shuningdek, biznesni rivojlantirishda zamonaviy boshqaruv yondashuvlari, innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarning o'rni ochib berilgan. Maqolada tadbirkorlik faoliyatining samaradorligini oshirish, barqaror rivojlanishga erishish hamda raqobatbardosh biznesni shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Ushbu maqola biznes asoslari fanini o'rganayotgan talabalar, tadbirkorlik faoliyatini boshlamog'chi bo'lgan shaxslar hamda sohaga qiziquvchilar uchun foydali hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Biznes, tadbirkorlik, biznesni tashkil etish, biznes-reja, moliyaviy boshqaruv, marketing, risklarni boshqarish, innovatsiya, raqamli texnologiyalar, iqtisodiy rivojlanish, boshqaruv, raqobat.

Bugungi kunda bozor iqtisodiyoti sharoitida biznes va tadbirkorlik faoliyati mamlakat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, aholining daromadlarini oshirish hamda raqobat muhitini shakllantirishda biznes subyektlarining o'rni beqiyosdir.

Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda tadbirkorlikni rivojlantirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Prezident Shavkat Mirziyoyev o'z chiqishlarida tadbirkorlikni iqtisodiyotning harakatlantiruvchi kuchi sifatida baholab, uni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratilayotganini ta'kidlab kelmoqda.

Biznesni tashkil etish muayyan bosqichlar asosida amalga oshiriladigan murakkab va mas'uliyatli jarayondir. Bu jarayon har tomonlama puxta o'ylangan, aniq maqsadga yo'naltirilgan bo'lishi lozim. Chunki biznes faoliyatidagi har bir noto'g'ri qaror moliyaviy yo'qotishlarga, hatto faoliyatning to'xtashiga olib kelishi mumkin. Shu sababli biznesni tashkil etish bosqichlarini chuqur o'rganish va ularni izchil amalga oshirish tadbirkor muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biridir.

Biznesni tashkil etishning dastlabki bosqichi — bu biznes g'oyani shakllantirishdir. Har qanday muvaffaqiyatli biznes aniq va puxta o'ylangan g'oyadan boshlanadi. G'oya jamiyat ehtiyojlariga mos bo'lishi, bozorda talab mavjud bo'lgan mahsulot yoki xizmatni taklif eta olishi zarur. Shu bosqichda bozorni o'rganish, iste'molchilar ehtiyojini aniqlash, raqobatchilar faoliyatini tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi. To'g'ri tanlangan g'oya kelajakdagi biznes muvaffaqiyatining poydevori hisoblanadi.

Keyingi muhim bosqich — rejalashtirish jarayonidir. Rejalashtirish biznes faoliyatining asosiy yo'nalishlarini belgilab beradi. Aynan shu bosqichda biznes-reja tuziladi. Biznes-rejada faoliyatning maqsadi, vazifalari, moliyaviy manbalari, xarajat va daromadlar prognozi, marketing strategiyasi, ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish jarayoni batafsil yoritiladi.

Puxta ishlab chiqilgan biznes-reja nafaqat tadbirkorning o'zi uchun, balki investorlar va kredit tashkilotlari uchun ham muhim hujjat hisoblanadi. Chunki aynan biznes-reja asosida loyihaning istiqbolliligi baholanadi.

Biznesni tashkil etish jarayonida huquqiy masalalar ham muhim o'rin tutadi. Tadbirkor o'z faoliyatining tashkiliy-huquqiy shaklini tanlashi lozim. Bu yakka tartibdagi tadbirkorlik, mas'uliyati cheklangan jamiyat yoki boshqa shakllar bo'lishi mumkin. Shundan so'ng biznes subyekti belgilangan tartibda davlat ro'yxatidan o'tkaziladi, soliq organlarida hisobga olinadi va bank hisob raqami ochiladi. Huquqiy jihatdan to'g'ri rasmiylashtirilgan biznes kelajakda turli muammolarning oldini olishga xizmat qiladi.

Biznesni tashkil etish jarayonining muhim tarkibiy qismi moliyaviy ta'minot bilan bog'liqdir. Har qanday faoliyat boshlanishida ma'lum miqdorda boshlang'ich kapital talab etiladi. Ushbu mablag'lar shaxsiy jamg'armalar, bank kreditlari, investorlar yoki davlat dasturlari orqali shakllantirilishi mumkin. Moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish, xarajatlarni rejalashtirish va daromadlarni nazorat qilish biznes barqarorligini ta'minlaydi. Moliyaviy intizomga amal qilmaslik esa biznes faoliyatining samarasiz bo'lishiga olib keladi.

Biznesni tashkil etish jarayonida kadrlar masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Har qanday tashkilotning muvaffaqiyati unda faoliyat yuritayotgan inson resurslariga bevosita bog'liq. Malakali, mas'uliyatli va tashabbuskor xodimlar biznesning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli xodimlarni tanlashda ularning bilim darajasi, tajribasi, kasbiy ko'nikmalari va shaxsiy fazilatlariga alohida e'tibor qaratish lozim. Bundan tashqari, xodimlarni doimiy ravishda o'qitish, ularning malakasini oshirish, rag'batlantirish tizimini yo'lga qo'yish mehnat unumdorligini oshiradi hamda jamoada sog'lom ish muhitini shakllantiradi.

Biznesni samarali yuritishda marketing faoliyati muhim o'rin tutadi. Marketing — bu mahsulot yoki xizmatni bozorda to'g'ri joylashtirish, xaridorlar ehtiyojini aniqlash va ularni qondirishga qaratilgan faoliyatdir. Marketing orqali iste'molchilarning xohish-istaklari o'rganiladi, mahsulot sifati takomillashtiriladi, narx siyosati belgilanadi va savdo hajmi oshiriladi. Bugungi kunda marketingning zamonaviy usullari, jumladan, internet marketing, ijtimoiy tarmoqlar orqali reklama, onlayn savdo platformalaridan foydalanish biznesni rivojlantirishda muhim vositaga aylangan. Raqobat kuchli bo'lgan bozor sharoitida marketing strategiyasining to'g'ri tanlanishi biznes muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Biznesni tashkil etish jarayonida risklarni boshqarish masalasi ham muhim hisoblanadi.

Har qanday tadbirkorlik faoliyati ma'lum darajada xavf-xatar bilan bog'liq bo'ladi. Bozor kon'yunkturasi o'zgarishi, raqobatchilar sonining ortishi, moliyaviy muammolar yoki tashqi iqtisodiy omillar biznes faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois tadbirkor risklarni oldindan baholashi, ularni kamaytirish choralarini ko'rishi va zarur hollarda muqobil rejalarga ega bo'lishi lozim. Risklarni boshqarish biznesning barqaror ishlashini ta'minlaydi hamda kutilmagan yo'qotishlarning oldini oladi.

Biznes faoliyatini muvaffaqiyatli olib borishda nazorat va tahlil muhim o'rin egallaydi.

Faoliyat natijalarini doimiy ravishda tahlil qilib borish, daromad va xarajatlarni solishtirish, moliyaviy hisobotlarni o'rganish orqali biznesning real holati aniqlanadi.

Tahlil natijalariga asoslanib, kamchiliklar bartaraf etiladi va faoliyatni yanada takomillashtirish bo'yicha qarorlar qabul qilinadi.

Shu bilan birga, bozor talablariga mos ravishda yangiliklar joriy etish, innovatsion texnologiyalarni qo'llash biznesning raqobatbardoshligini oshiradi.

Zamonaviy sharoitda biznesni rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni tobora ortib bormoqda. Elektron hisob-kitoblar, onlayn savdo, raqamli marketing, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari biznes jarayonlarini soddalashtiradi va samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari uchun raqamli texnologiyalar katta imkoniyatlar yaratmoqda. Bu esa biznesni tezkor, shaffof va samarali boshqarish imkonini beradi.

Biznesni tashkil etish jarayonida tashkiliy boshqaruv masalasi ham alohida ahamiyat kasb etadi. Tadbirkor faoliyatni to'g'ri yo'lga qo'yish uchun boshqaruv tizimini aniq belgilashi, vazifalarni to'g'ri taqsimlashi va mas'uliyatni aniqlab olishi lozim. Samarali boshqaruv biznes jarayonlarining uzluksiz ishlashini ta'minlaydi, xodimlar faoliyatini muvofiqlashtiradi hamda belgilangan maqsadlarga erishishga xizmat qiladi. Boshqaruvda rejalashtirish, tashkil etish, nazorat va rag'batlantirish funksiyalarining uyg'unlashuvi muhim ahamiyat kasb etadi.

Biznes faoliyatida tashqi muhit omillari ham katta rol o'ynaydi. Iqtisodiy holat, davlat siyosati, soliq tizimi, huquqiy me'yorlar, raqobat muhiti va iste'molchilar talabi biznes rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli tadbirkorlar doimo bozor holatini kuzatib borishlari, qonunchilikdagi o'zgarishlardan xabardor bo'lishlari va o'z faoliyatini shunga mos ravishda moslashtirishlari zarur. Tashqi muhitga tez moslasha olgan biznes subyektlari bozorda uzoq muddat faoliyat yuritish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Biznesni tashkil etish va rivojlantirishda innovatsion yondashuv alohida o'rin tutadi.

Innovatsiyalar yangi mahsulotlar yaratish, xizmatlar sifatini oshirish, ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish va xarajatlarni kamaytirishga xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali tadbirkorlar o'z faoliyatini yanada samarali tashkil etishlari mumkin. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar, elektron savdo platformalari, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari biznesni yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Biznesni barqaror rivojlantirishda ijtimoiy mas'uliyat ham muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy tadbirkor nafaqat foyda olishni, balki jamiyat manfaatlarini ham inobatga olishi lozim. Atrof-muhitni muhofaza qilish, xodimlar uchun munosib mehnat sharoitini yaratish, ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish biznesning ijobiy imijini shakllantiradi. Bunday yondashuv tadbirkorlik faoliyatining uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Shuningdek, biznesni tashkil etishda doimiy rivojlanish tamoyiliga amal qilish muhimdir.

Bozor talablari tez o'zgarib borayotgan bir sharoitda bir joyda to'xtab qolish raqobatbardoshlikning pasayishiga olib keladi.

Shu bois tadbirkor doimiy ravishda bilimlarini oshirib borishi, yangi g'oyalarni izlab topishi, tajriba almashishi va faoliyatini takomillashtirishi lozim. Faqat shundagina biznes barqaror va samarali bo'lib qoladi.

Xulosa qilib aytganda, biznesni tashkil etish bosqichlari bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning har biri alohida ahamiyatga ega. To'g'ri tanlangan g'oya, puxta rejalashtirish, huquqiy rasmiylashtirish, moliyaviy ta'minot, malakali kadrlar, samarali marketing, risklarni boshqarish hamda innovatsion yondashuv biznes muvaffaqiyatining asosiy omillari hisoblanadi.

Bugungi kunda O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish uchun yaratilayotgan qulay sharoitlar har bir tashabbuskor fuqaro uchun o'z biznesini yo'lga qo'yish va iqtisodiy taraqqiyotga munosib hissa qo'shish imkonini bermoqda.

To'g'ri tashkil etilgan biznes nafaqat tadbirkorning daromadini oshiradi, balki jamiyat farovonligi va mamlakat iqtisodiy rivojiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Mirziyoyev Sh.M. Tadbirkorlikni rivojlantirish va aholi bandligini ta'minlash masalalariga bag'ishlangan nutqlari. – Toshkent, 2019.
3. Abdullayev A., Qodirov A. Biznes asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
4. Abdurahmonov Q.X. Menejment asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Abdullayev O.T. Tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020.
6. Bozorov B.B. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
7. G'ulomov S.S. Iqtisodiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent: Sharq, 2018.
8. Jo'rayev R.X. Biznesni rejalashtirish va boshqarish. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
9. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2016.
10. Qodirov D.X. Moliyaviy menejment asoslari. – Toshkent: Fan, 2020.
11. Rasulov M.M. Bozor iqtisodiyoti va tadbirkorlik. – Toshkent: O'zbekiston, 2019.
12. To'xtasinov R.N. Biznesda marketing asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.